

Jarní sympozium k protipovstaleckému boji

Autor ve svém článku sumarizuje hlavní myšlenky a informace z vystoupení účastníků jarního sympozia k protipovstaleckému boji pořádaného Centrem pozemních a námořních sil Spojených států amerických pro boj proti povstalcům.

Ing. Karel Kudlička, Institut doktrín Vyškov

COIN Spring Symposium. Centrum pozemních a námořních sil Spojených států amerických pro boj proti povstalcům uspořádalo v květnu 2010 sympozium věnované otázkám boje proti povstalcům (COIN¹ symposium), s důrazem na boj proti povstalcům v podmínkách Afghánistánu.

Dvanáct přednášejících a 120 účastníků sympozia diskutovalo o teorii COIN a o zkušenostech z mise Trvalá svoboda. Cílem bylo určit tematiku, kterou je třeba zahrnout do přípravy před nasazením a do učebních plánů vojenských vzdělávacích zařízení.

Obsah přednášek jednotlivých účastníků byl zaměřen na zhodnocení operačního prostředí a zkušeností při plnění úkolů mise.

Shrnutí přednášek a diskuze účastníků sympozia

Důležité aspekty afghánské kultury a historie

Afghánská ústřední vláda byla obvykle slabá a jen výjimečně měla pod svou kontrolou nebo úspěšně ovlivňovala záležitosti různých kmenů a etnických skupin Afghánistánu. Etnická různorodost Afghánců je v současné době překážkou k vytvoření afghánské národní identity. Afghánci si svou „afghánskou“ identitu uvědomují teprve tehdy, pobývají-li delší dobu v zahraničí. Tato skutečnost zároveň znesnadňuje vnímání ústřední vlády Afghánistánu jako vlády všech Afghánců a negativně ovlivňuje její autoritu.

V současné době mají významný vliv na dění a politický vývoj v Afghánistánu náboženští vůdci, zejména extremisté. Vliv a moc získali teprve v době sovětské vojenské intervence, na úkor představitelů tradičních sekulárních kmenových struktur.

Afghánci jsou bojovným národem, téměř každý muž nosí obvykle zbraň. Muž se zbraní není nic zvláštního a vůbec nemusí mít žádný nepřátelský úmysl. Znamená to však, že Afghánci budou pravděpodobně řešit své spory násilným způsobem. Proto je třeba zachovávat ostražitost.

Afghánci obvykle nebojují do posledního muže. Jsou-li v přímém ohrožení života, raději opustí bojiště, aby mohli pokračovat v boji druhý den. Jsou pragmatičtí. Jejich loajalitu lze koupit, ne však natrvalo. Není nic neobvyklého, že jejich loajalita k různým stranám se čas od času mění.

Většina povstalců jsou Paštunové. Všichni povstalci však zdaleka nejsou horliví stoupenci Tálibánu. Podle některých odhadů pouze 20 % Tálibánců jsou ideologičtí stoupenci Tálibánu. Mezi povstalci je ve skutečnosti mnoho místních obyvatel, přičemž některé z nich je možno ovlivnit vhodným osobním přístupem.

Afghánská demokracie

Afghánská demokracie není taková, jakou by očekávali obyvatelé západních zemí. Jeden z účastníků sympozia popsal místní jirgu jako „demokracii řeckého stylu², jako nejčistší demokracii, které kdy byl svědkem. Rozhodnutí, přijímaná po „afghánském způsobu“, mají velkou šanci na podporu ze strany místního obyvatelstva.

¹ Couter-Insurgency – protipovstalecký boj

² Demokracie ve starověkém Řecku byla zavedena roku 509 př. Kristem. Byla založena na stejných právech všech svobodných občanů státu. Jednalo se o přímý typ demokracie, neboť každý občan měl právo účastnit se na sněmu, kde se volila prytnie – rada 509 vládců – Archóntů a rovněž porotní soudy (www.znovu.cz)

K dosažení úspěchu v Afghánistánu na taktické a operační úrovni mají rozhodující význam meziosobní vztahy. Afghánská kultura vyžaduje vytvoření vztahů založených na vzájemné úctě ještě před zahájením spolupráce zástupců Mírových sil NATO v Afghánistánu (dále jen ISAF – International Security Assistance Force) a nejrůznějších afghánských organizací.

V boji proti povstalcům nelze meziosobní vztahy a rozhovory z očí do očí nahradit použitím vyspělých technologií, jako jsou například bezpilotní prostředky (UAV – Unmanned Aerial Vehicle), přesná munice, prostředky blízké vzdušné podpory a jiné technické prostředky.

Promarnění příležitosti k vytvoření tohoto partnerství znamená konec nadějí na úspěch.

Operační prostředí

Operační prostředí se rychle vyvíjí. Situace v jednotlivých obcích nebo distriktech jsou různé. Vojáci musejí být schopni se rychle přizpůsobovat měnícím se podmínkám a být připraveni využívat výhod, které jim měnící se operační prostředí skýtá, a reagovat na jeho změny, které mohou ovlivňovat jejich činnost. Vojáci musejí být schopni rychle přejít od tzv. „hard COIN” (způsob vedení COIN, pro který je charakteristické použití letální síly) k „soft COIN” (použití neletální síly) a naopak tak, jak to vyžaduje aktuální situace.

Afghánská ústřední vláda je slabá a obyvatelstvo různorodé, což brání formování národní identity. Během sovětské války v Afghánistánu došlo k výraznému posílení vlivu náboženských vůdců na úkor tradičního a moderního sekulárního vedení. Mnoho vzdělaných Afghánců opustilo zemi. Kmenová struktura byla deformována vlnami uprchlíků z oblastí Afghánistánu ovládaných Tálibánem. Loajalita kmenových náčelníků byla vynucována násilím.

Loajalita obyvatelstva se drží tradičních vzorů – rodina, klan, kmen, obchodní síť a snad i provincie nebo národ.

Obecné problémy COIN v Afghánistánu

Splnění hlavního úkolu, kterým je nastolení centralizované a demokratické vlády v Afghánistánu, je velmi obtížné, protože tato země není na to vzhledem ke své kultuře a historii připravena.

Zkušenosti svědčí o tom, že COIN zaměřený na obyvatelstvo (population-centric COIN) funguje na nejnižších úrovních, kdy lidé si sami zvolí mír a prosperity jen tehdy, mohou-li k možnostem rozvoje (své oblasti) uplatnit své názory. Meziřezortní nebo alespoň mezioborový COIN je funkční jen při řešení základních problémů. Vyšší bezpečnost umožňuje vedení tzv. soft COIN (hospodářský rozvoj a budování státu).

Stabilizace bude vždy vojenským úkolem. I když celovládní³ (whole-of-government) přístup je žádoucí, nikdy vlastně nebyl funkční, protože civilní meziřezortní partnerské organizace nikdy neměly schopnosti, jaké požadovali vojáci. Proto vojenské jednotky nemohou pracovat bez know-how týkajícího se oblasti stability.

Bezpečnost a dobré vládnutí jsou předpokladem úspěchu. Pro dosažení úspěchu je rozhodující, jak místní obyvatelé vnímají ISAF a afghánskou vládu (dále jen GIRoA – Government of Islamic Republic of Afghanistan). O úspěchu koaličních jednotek rozhodnou sami Afghánci. Zkušenosti ukazují, že dobře cílené a načasované informační operace mohou ovlivnit smýšlení obyvatelstva a vytvořit předpoklady pro dosažení úspěchu.

Palčivým problémem současné doby je do jisté míry nepodložené vnímání GIRoA obyvatelstvem jako neefektivní a korupční. To je pro COIN výzvou, problémem není atraktivita ideologie Tálibánu, ale nedostatek dobrého vládnutí. **Z toho plyne, že problém ve své podstatě nemá vojenský, ale politický charakter, a tudíž jeho řešení nebude mít vojenskou povahu, nýbrž politickou.**

Pro dosažení úspěchu jsou důležité minimalizace civilních ztrát a zájem ISAF o řešení skutečných potřeb místního obyvatelstva. Snížení ztrát mezi místními obyvateli vyžaduje, aby vojáci akceptovali zvýšené riziko a nevedli při sebe-menším pocitu ohrožení letální palbu nebo nevyžadovali palebnou podporu (CAS, dělostřelecká podpora).

Význam partnerství. Partnerství zvyšuje schopnosti jak jednotek ISAF, tak jednotek Afghánských národních bezpečnostních sil (dále jen ANSF – Afghan National Security Forces) – vzájemně se doplňují. Díky partnerství se místní obyvatelé cítí bezpečněji, roste podpora jednotek ISAF, a co je zvláště důležité, zvyšuje se autorita afghánských institucí na všech úrovních. Partnerství s ANSF zvyšuje efektivitu i koaličních sil a obyvatelstvo se cítí bezpečněji. Partnerství výrazně přispívá k budování kapacit afghánských institucí, což umožní stažení jednotek ISAF/NATO

³ Pojem „celovládní” přístup v kontextu materiálů sympozia se významově téměř shoduje s pojmem „komplexní” přístup

z funkčního afghánského státu.

Problém může nastat po odchodu jednotek ISAF. Jednotky Afghánské národní armády (dále jen ANA) nemusejí být schopny udržet „vyčištěné“ prostory, protože vojáci, kteří nepocházejí z místních etnických skupin, jsou považováni za cizí vetřelce. Paštunové navíc mohou považovat ANA za přemalovanou Severní alianci.

Koncepce COIN

Historicky se vyvinuly dvě základní koncepce COIN.

1. Porazit povstalce vojensky, tato koncepce nebyla většinou nikdy úspěšná, vyústila v represe a okupaci.

2. Odstranit základní příčiny povstání – u této koncepce existuje větší pravděpodobnost dosažení dlouhodobé stability.

Historie vojenských intervencí ve složitém operačním prostředí ukazuje, že celovládní (komplexní) přístup vlastně nikdy nebyl funkční. Vojáci vždy měli hlavní podíl na rekonstrukčním úsilí.

Civilní (mezirezortní) organizace postrádaly dostatek kapacit, aby se podstatným způsobem podílely na COIN nebo na rekonstrukčním úsilí. Zabezpečují některé nezbytné odborné kapacity a někdy se podílejí i na financování.

COIN v podmínkách Afghánistánu

Současná strategie je neúspěšná, protože předpokládá podporu národní vlády, kterou každý vnímá jako korupční a neefektivní. Tuto strategii je schopna realizovat pouze malá část jednotek NATO a ANSF. Vojáci NATO nedostatečně znají paštunský lid a jeho kulturu.

Splnění cílů ISAF a blaho obyvatelstva trvale ohrožuje neefektivní a nezodpovědná vláda, korupce a sobečtí úředníci, kteří nejvíce diskreditují vládu. V prostoru, kde operují jednotky ISAF, je vyšší bezpečnost. Povstalci si uchovávají vliv v neobsazených oblastech. Pravidla použití síly komplikují vedení COIN, důsledkem jsou zhoršující se bojové dovednosti vojáků.

K vojákům se přistupuje jako k rodinným příslušníkům, když vyžadují pomoc v boji s nepřítelem, vynaloží se veškeré možné prostředky k jejich záchraně. Měli by si nejprve poradit sami s prostředky, které mají k dispozici. S tím souvisí i požadavek snížit výdaje na velmi drahé systémy, a tím přispět vyšší udržitelnosti úsilí COIN.

Ztráty na místním obyvatelstvu a jejich majetku (doprovodné škody) způsobené zejména leteckými údery jsou příliš vysoké a je třeba je výrazně snížit, protože mají negativní dopad na vztahy s místním obyvatelstvem.

Vojenské jednotky působí ve všech směrech činnosti (bezpečnost, vládnutí a rozvoj), s důrazem na rozvoj důležitých služeb (zdravotní péče, vzdělání atd.). Někdy se však utrácí mnoho peněz na projekty, které neřeší hlavní potřeby místních obyvatel a neposilují jejich vztah k ISAF nebo GIROA.

Spolupráce s kmeny

Významné příležitosti pro další pokrok nabízí strategie, jejímž hlavním rysem je zapojení kmenů (spolupráce s kmeny) do obnovy Afghánistánu. Spolupráce s kmeny má svoje rizika, potenciální výhody je však převažují. Posílení kmenů je v zájmu koalice, protože Paštunové nezřídka poskytují povstalcům přístřeší a podporu, jejich vliv kmenů sahá až do Pákistánu, kam koaliční jednotky nemohou. Mnozí „Tálibánci“ jsou pouze nespokojení Paštunové a nejsou stoupenci ideologie Tálibánu. Kmeny jsou schopny tyto umírněné povstalce přesvědčit, aby se vrátili k normálnímu životu.

Na aktivity kmene mají velký vliv meziosobní vztahy utužené společným životem a účastí na společných bojových akcích.

Předpoklady úspěchu

Vše, co je činěno, musí být činěno pro Afghánce, s jejich pomocí nebo jimi samotnými. Afghánci rozhodnou o tom, zda koalice zvítězí.

Jako úspěšný se v praxi ukázal přístup zaměřený na vesnice (village approach). Rekonstrukce v malém rozsahu klade důraz na principy, jako jsou zejména vlastnictví rozvojového procesu (afghan ownership), udržitelnost, realistické očekávání, jednota úsilí a viditelný efekt.

Tento přístup měl takový úspěch, že stařešinové 300 obcí vyvinuli iniciativu k eliminaci aktivit Tálibánu vzhledem ke spolupráci se stranami koalice.

Zkušenosti sovětských jednotek

Na sympoziu byly hodnoceny i zkušenosti sovětských jednotek. Sovětské jednotky dokázaly vybudovat síť informátorů a efektivně ji využívat. Tisícům obyvatel Afghánistánu poskytly vzdělání ve školách v bývalém Svazu sovětských socialistických republik (SSSR). Poradci KGB⁴ a GRU⁵ dobře ovládali místní jazyky a znali afghánskou kulturu.

Na druhé straně se příliš spoléhali na vzdušné síly a technologickou převahu. Vojenský výcvik afghánských vojáků prováděli podle norem platných pro Sovětskou armádu, což se ukázalo jako neefektivní vzhledem k odlišné úrovni vzdělanosti a kulturním zvláštnostem. Jako negativní bylo hodnoceno i to, že sovětské poradci u jednotek přebírali odpovědnost za ty, kterým radili.

Zkušenosti koaličních jednotek

Zkušenosti ukazují, že střelba není nejlepším řešením většiny problémů COIN. Je-li použití letální síly nezbytné, pak je třeba použít přesnou minimální sílu. Dobře mířená kulka z pušky je mnohem levnější než přesná munice. Zmenšuje to doprovodné škody a pravděpodobnost vyčerpání finančních fondů k vedení boje proti povstalcům.

Dopad letálních operací je důležitější než skutečnost, kdo byl zajat, zabit nebo zraněn. Proto jsou letální operace označovány jako umělecké představení probíhající v reálném čase (performance art).

Zejména u méně zkušených vojáků se však stává, že při napadení vedou střelbu do směru, odkud byli napadeni, aniž by přesně identifikovali konkrétní cíle. Takovýto postup nese s sebou vyšší ztráty na životech místních obyvatel, snižuje vyhlídky na získání přízné obyvatelstva a je v rozporu s pravidly použití síly. Nemířená střelba nevede k dosažení úspěchu. Vojáky je třeba naučit tomu, aby i v neočekávaných situacích si každý výstřel řádně promysleli a vedli mířenou palbu. Zvládnutí této vojenské dovednosti je třeba zahrnout již do počátečního období přípravy do mise, jinak hrozí, že tento požadavek nebude naplněn.

COIN vyžaduje vysokou míru decentralizace a probíhá v oddělených oblastech, velitelé se musejí zbavit iluze, že někoho „řídí“.

Informační operace musejí být načasované a v souladu s místními zvyklostmi.

K dosažení úspěchu v COIN jsou klíčové vztahy s místním obyvatelstvem. Tyto vztahy jsou důležité i z hlediska ochrany vlastních vojsk. Tam, kde jsou dobré vztahy s místními obyvateli, je mnohem vyšší úroveň bezpečnosti a případy napadení koaličních jednotek jsou mnohem menší. V obci Gamsir si vojáci s jednotkami ANSF získali přízeň místních obyvatel v severní části distriktu tím, že se jim podařilo realizovat některé rozvojové projekty důležité pro obyvatelstvo a nastolit systém vládnutí, konzistentní s místními tradicemi. To způsobilo, že místní obyvatelé nakonec Tálibánci ze své obce vyhnali.

Bezpečnostní prostředky. Použití UAV snižuje riziko nepřiměřených ztrát způsobených nepřesnými nebo chybnými leteckými údery. UAV působí ve prospěch pozemních jednotek. Nelze je používat jako náhradu vzájemných vztahů, protože optimální použití UAV vyžaduje důkladné pochopení prostředí, které lze získat jedině osobním stykem s místními obyvateli.

Nutnost revize současné doktríny COIN

Současná strategie COIN není nejvhodnější z hlediska amerických bezpečnostních zájmů 21. století.

Upjatost pozemních sil na COIN je jako svěrací kazajka, která brání v přemýšlení o alternativách modelů nepravidelného konfliktu, a co je obzvláště důležité, vede k úpadku (degeneraci) bojových dovedností vojáků jednotlivých druhů vojsk. Vojákům se slibuje, že prostřednictvím COIN a výstavby státu (nation building) lze dosáhnout strategického úspěchu v dohledné době.

Doktrína COIN vyjádřená ve FM 3-24 vyžaduje zásadní revizi. Mezi hlavní problémy doktríny patří zejména skutečnost, že vychází ze zkušeností z povstání maoistů z 50.–60. let 20. století. Předpokládá, že mezi aktivitami COIN a změnami operačního prostředí existuje vztah příčiny a následku a preferuje jednostranný přístup ke COIN, jehož hlavním charakteristickým rysem je zaměření na obyvatelstvo.

⁴ Výbor státní bezpečnosti – hlavní sovětská tajná služba

⁵ Hlavní správa rozvědky Generálního štábu ozbrojených sil Ruska

K řešení tohoto stavu NATO zamýšlí vytvořit společný přístup k doktríně a výcviku pro COIN a „institucionalizovat“ znalosti COIN v rámci NATO. K tomu vytvořilo skupinu (COIN TF), jejímž úkolem je zpracovat návrh doktríny COIN a stanovit požadavky na výcvik jednotek pro nasazení do zahraničních operací.

Literatura:

COIN Spring Symposium Interim Report. The US Army and Marine Corps Counterinsurgency Center 2010.